

U KOLOVOZU 2022. GODINE U NAKLADI RRIF – PLUSA d.o.o. OBJAVLJEN JE PRIRUČNIK ZA UVOĐENJE EURA

Ana Zorić, dipl.iur.

1. UVOD U PRIRUČNIK

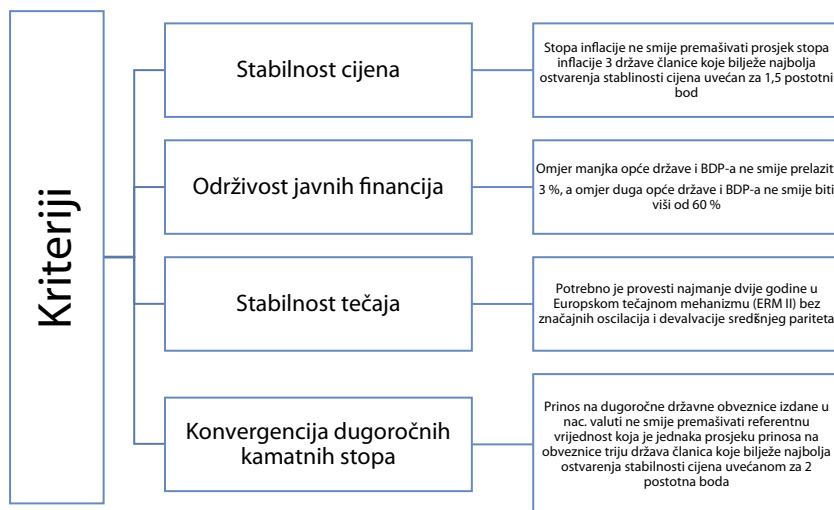
Potpisivanjem Ugovora o pristupanju Europskoj uniji (dalje: EU) Republika Hrvatska (dalje: RH) ujedno je postala strankom Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o funkcioniranju Europske unije i Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, čime su odredbe temeljnih ugovora EU-a postale obvezne i za RH. Budući da je uspostava ekonomske i monetarne unije, čija je valuta euro, definirana Ugovorom o Europskoj uniji iz 1992. (čl. 3. pročišćene verzije tog Ugovora), RH je putem Ugovora o pristupanju ujedno i preuzela **obvezu uvođenja eura kao službene valute u RH nakon što budu ispunjeni propisani uvjeti i odredbe propisa koje se odnose na države članice u kojima je euro službena valuta**. Iste odredbe obvezuju sve države članice koje su pristupile EU-u nakon potpisivanja Ugovora o Europskoj uniji.

Tri uredbe Vijeća EU temeljno uređuju upotrebu eura kao jedinstvene valute u Ekonomskoj i monetarnoj uniji (u daljnjem tekstu: EMU). To su Uredba Vijeća (EZ) br. 1103/97 od 17. lipnja 1997. o određenim odredbama koje se odnose na uvođenje eura, Uredba Vijeća (EZ) br. 974/98 od 3. svibnja 1998. o uvođenju eura i Uredba Vijeća (EZ) br. 2866/98 od 31. prosinca 1998. o stopama konverzije između eura i valuta država članica koje usvajaju euro. Te uredbe, kao i sve druge uredbe, dio su izravno primjenjujućeg zakonodavstva i slijedom toga izravno se primjenjuju u svim državama sudionicama monetarne unije od dana uvođenja eura. Dvije uredbe revidiraju se svaki put kada neka država članica uvede euro:

- **Uredba Vijeća (EZ) br. 974/98 mijenja se tako da se nova država članica uvrštava u popis država europodručja s utvrđenjem primjenjuje li ta nova država članica tzv. razdoblje postupnog povlačenja, tj. razdoblje od najviše godinu dana koje počinje na datum usvajanja eura, a koje se primjenjuje isključivo na države članice u kojima datum usvajanja eura i datum prelaska na gotovinu eura padaju na isti dan i**
- **Uredba Vijeća (EZ) br. 2866/98 mijenja se tako da se dopunjuje utvrđivanjem neopozivo utvrđenih stopa konverzije između eura i valute države članice koja uvodi euro.**

Danas je euro službena valuta u 19 država članica koje zajedno čine eurozonu koja se službeno naziva europodručjem, a u okviru tzv. Euroskupine kao neformalnog tijela ministara financija država članica europodručja raspravlja se o pitanjima koja se tiču njihovih zajedničkih odgovornosti u vezi s eurom. Od samog početka, tj. **od 2002. godine, u europodručju su Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal i Španjolska, od 2007. Slovenija, od 2008. Cipar i Malta, od 2009. Slovačka, od 2011. Estonija, od 2014. Latvija, a zadnja država članica koja je uvela euro kao službenu valutu bila je Litva 2015. godine.** U europodručju trenutačno uz RH nisu ni Bugarska, Rumunjska, Mađarska, Poljska, Češka, Švedska ni Danska. Neke države članice još nisu ispunile kriterije potrebne za pridruživanje europodručju, dok je Danska odlučila da neće sudjelovati u europodručju. Dakle, u nekim državama članicama odnos ekonomskih koristi i troškova nije toliko povoljan pa je i njihova motivacija za pokretanje postupka uvođenja eura slabija. Naime, svaka država članica samostalno odlučuje kada će započeti postupak uvođenja eura. **Da bi država članica uvela euro kao službenu valutu, potrebno je ispuniti kriterije za uvođenje zajedničke valute koji su jasno propisani Ugovorom iz Maastrichta iz 1992.,** pa se tako nazivaju još i kriteriji iz Maastrichta, a često ih se naziva i kriterijima nominalne konvergencije. Kriteriji su postavljeni da potaknu države članice na odgovorno ponašanje koje će pogodovati ekonomskoj stabilnosti i pripremiti ih za članstvo u monetarnoj uniji. Pregled kriterija za uvođenje eura prikazan je na slici 1.

Slika 1. Kriteriji za uvođenja eura

Izvor: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/joining-the-euro-area/convergence-criteria/>

Vezano za kriterij održivih javnih financija, država članica ne smije biti u postupku u slučaju prekomjernog deficita.

Kad je riječ o kriteriju stabilnosti tečaja, država članica mora sudjelovati u tečajnom mehanizmu (ERM II) najmanje dvije godine bez znatnih odstupanja od središnjeg tečaja ERM-a II.

Sudjelovanje u ERM II ima za svrhu pokazati da gospodarstvo države članice može neometano funkcionirati bez prekomjernih fluktuacija valute. Kada država članica koja ne pripada europodručju pristupi ERM-u II, njezina nacionalna valuta povezuje se s eurom prema središnjem tečaju koji je dogovoren s državama članicama europodručja, državama koje ne pripadaju europodručju, ali već sudjeluju u ERM-u II i s Europskom središnjom bankom, u tom postupku sudjeluje i Europska komisija. **Valuta zatim smije fluktuirati unutar standardnog ograničenja od 15 % iznad ili ispod toga dogovorenog središnjeg tečaja.** Iako je sudjelovanje u ERM-u II dobrovoljno to je obavezan korak u postupku pristupanja europodručju. Države članice koje žele pristupiti ERM-u II, od 2018. godine moraju blisko surađivati s jedinstvenim nadzornim mehanizmom Europske središnje banke te provesti određene obveze u vezi s politikama. Vezano za kriterij dugoročnih kamatnih stopa, one ne bi smjele biti više od dva postotna boda iznad stope triju država članica koje su ostvarile najbolje rezultate u pogledu stabilnosti cijena. U odnosu na kriterij stabilnosti cijena, stopa inflacije ne smije biti viša od 1,5 postotnih bodova iznad stope triju država članica koje su ostvarile najbolje rezultate, pri čemu valja napomenuti kako Ugo-

vorom iz Maastrichta nije eksplicitno određeno što podrazumijevaju najbolja ostvarenja stabilnosti cijena te da Europska komisija i Europska središnja banka imaju i određenu diskreciju. **Uz navedeno, mora biti zadovoljen i kriterij pravne konvergencije, tj. države kandidatkinje za pristupanje europodručju moraju osigurati i usklađenost nacionalnog zakonodavstva s Ugovorom o funkcioniranju Europske unije i Statutom Europskog sustava središnjih banaka (ESSB) i Europske središnje banke.**

Nakon što je Europska komisija 23. svibnja 2022. godine, prilikom predstavljanja Proljetnog paketa Europskog semestra, ocijenila da RH zbog smanjenja visine javnog duga više nema makroekonomske neravnoteže, **1. lipnja 2022. godine objavila je Izvješće o konvergenciji 2022. koji je izradila zajedno s Europskom središnjom bankom.** U navedenom izvješću utvrđeno je da od sedam država članica koje su bile obuhvaćene izvješćem (uz RH, to su Bugarska, Češka, Poljska, Mađarska, Rumunjska i Švedska) **samo RH zadovoljava sve kriterije za ulazak u europodručje.**

S obzirom na to da je RH ispunjavala kriterije koji su se odnosili na stabilnost cijena, održivost javnih financija i konvergenciju kamatnih stopa, 4. srpnja 2019. godine uputila je državama članicama europodručja, Danskoj i institucijama EU-a, pismo namjere o ulasku u ERM II,¹ čime je učinjen prvi formalni korak prema sudjelovanju u ERM II, koje prethodi uvođenju eura kao službene valute. Dolazak u poziciju za iskazivanje namjere za ulazak u ERM II omogućio je zamjetan napredak u smanjenju makroekonomskih neravnoteža. Gospodarski oporavak, rast izvoza, pad nezaposlenosti, ustrajna fiskalna prilagodba i snažan pad inozemnog duga smanjili su ranjivost hrvatskoga gospodarstva i omogućili izlazak iz Postupka prekomjernog proračunskog manjka (Excessive Deficit Procedure, EDP) u lipnju 2017. godine. U svibnju 2019. godine Vijeće ministara financija na prijedlog Europske komisije potvrdilo je da u RH više nisu prisutne prekomjerne makroekonomske neravnoteže.² Uz navedeno pismo namjere, državama članicama europodručja i institucijama EU-a dostavljen je i Akcijski plan u kojemu su detaljno opisane reforme koje je RH obvezala provesti prije ulaska u ERM II.

Kako su sve mjere iz navedenog akcijskog plana provedene, ministri financija država članica europodručja, predsjednica Europske središnje banke te ministri financija i guverneri središnje banke Danske i RH 10. srpnja 2020. godine³ sporazumno su odlučili hrvatsku kunu uključiti u ERM II. U postupku

¹ <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2019/07%20srpanj/08%20srpnja/Hrvatska%20Pismo%20namjere%20ERM%20II.pdf>

² Kako je i navedeno, Europska komisija je 23. svibnja 2022. godine, prilikom predstavljanja Proljetnog paketa Europskog semestra, ocijenila da jedino Hrvatska i Irska više nemaju nikakve makroekonomske neravnoteže.

³ <https://mfin.gov.hr/vijesti/republika-hrvatska-usla-u-europski-tecajni-mehanizam-a-hnb-u-blisku-suradnju-s-europskom-sredisnjom-bankom/3079>

odlučivanja sudjelovala je i Europska komisija, a provedena su i savjetovanja s Gospodarskim i financijskim odborom.

Pri ulasku u ERM II središnji paritet hrvatske kune utvrđen je na razini 1 euro = 7,53450 kuna te je utvrđeno da će se poštovati standardni raspon fluktuacije od plus ili minus 15 posto u odnosu na središnji paritet hrvatske kune. Kako bi se razjasnio sam tijek aktivnosti u razdoblju prije, ali i nakon uvođenja eura kao službene valute u RH, Vlada RH je na sjednici održanoj od 23. prosinca 2020. godine usvojila **Nacionalni plan zamjene hrvatske kune eurom (dalje: Nacionalni plan)**. U Nacionalnom planu sadržan je pregled svih važnijih aktivnosti svih sudionika u postupku priprema za uvođenje eura. U tom su dokumentu objašnjena temeljna načela na kojima počiva proces uvođenja eura i tijek procesa zamjene valuta. Dan je pregled pravnog okvira na razini EU-a koji uređuje pitanje korištenja eura kao zajedničke valute te opisuje prilagodbe nacionalnog zakonodavstva potrebne za uvođenje eura. Uz to, objašnjene su uloge glavnih dionika u procesu uvođenja eura i mjere koje će nadležna tijela primijeniti s ciljem zaštite od neopravdanog povećanja i neispravnog preračunavanja cijena. Detaljno je opisan tijek konverzije kunskih sredstava u euro te su predstavljeni glavni elementi informativne kampanje. Objašnjeni su postupci nabave i opskrbe euronovčanicama i eurokovanicama, opisane su potrebne zakonske prilagodbe, definirana su pravila o preračunavanju cijena i drugih novčanih iskaza vrijednosti te je objašnjen postupak zamjene gotovog novca kune za gotov novac eura. Kako je u javnoj komunikaciji i nadalje izražena bojazan građana da će uvođenje eura dovesti do povećanja cijena i smanjenja životnog standarda, velika pozornost u Nacionalnom planu posvećena je upravo mjerama zaštite potrošača od neopravdanog povećanja i neispravnog preračunavanja cijena. U tom smislu, ističe se **obveza dvojnog iskazivanja cijena kao ključna mjera za sprječavanje neopravdanog povećanja i neispravnog preračunavanja cijena**. U Nacionalnom planu navedene su i objašnjene aktivnosti koje će poslovni subjekti, sve ostale pravne osobe koje pružaju usluge i sve fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost ili obrt morati provesti u okviru postupka uvođenja eura.

Iako u RH euro još uvijek nije službena valuta, radi osiguranja zakonite osnove za zamjenu službene valute RH, a s ciljem stvaranja pravne sigurnosti i uvjeta za nesmetano i učinkovito funkcioniranje gospodarstva, u razdoblju koje prethodi uvođenju eura, Vlada RH je Hrvatskom saboru predložila donošenje Zakona o uvođenju eura. Slijedom toga, Koordinacijski odbor za zakonodavne prilagodbe i Ministarstvo financija, kao vodeća institucija toga koordinacijskog odbora, tijekom 2021. s nizom dionika pripremalo je Nacrt prijedloga zakona o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Nakon javnog savjetovanja i predstavljanja na sjednici Vlade RH te nakon što je na 10. sjednici Hrvatskoga sabora, održanoj 11. ožujka 2022. godine, Hrvatski

sabor donio zaključak o prihvaćanju Prijedloga zakona o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, pripremljen je Konačni prijedlog toga Zakona koji je raspravljen u Hrvatskom saboru na sjednici održanoj 5. svibnja 2022. godine te je 13. svibnja 2022. godine i donesen Zakon o uvođenju eura.

Zakon o uvođenju eura je objavljen je u Nar. nov., br. 57/22., a sastoji se od 10 dijelova u koje je raspoređeno 96 članaka.

Na početku Zakona o uvođenju eura uređuje se predmet samog Zakona o uvođenju eura navodeći da se istim uređuje samo uvođenje eura kao službene valute u RH, pravila za preračunavanje, opskrba i zamjena gotovog novca kune za gotov novac eura, dvojni optjecaj, dvojno iskazivanje, primjena načela neprekidnosti pravnih instrumenata, proračuni, financijski planovi, poslovne knjige, financijski izvještaji i porezi u procesu uvođenja eura, nadzor te prekršajne odredbe.

Utvrđivanje predmeta Zakona o uvođenju eura proizlazi iz odredaba Nacionalnog plana, a da bi se izbjegle nejasnoće čl. 5. predviđeno je da će, nakon što bude objavljena odluka Vijeća EU o usvajanju eura u RH, u kojoj se utvrđuje da RH ispunjava sve potrebne uvjete za uvođenje eura i odluka o ukidanju odstupanja RH prema čl. 140. st. 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije te nakon što Vijeće EU donese uredbu u skladu s čl. 140. st. 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, kojom će biti utvrđen fiksni tečaj konverzije, Vlada RH posebnom odlukom objaviti dan uvođenja eura, fiksni tečaj konverzije, razdoblje dvojnog optjecaja i razdoblje dvojnog iskazivanja.

Dakle, tom odlukom Vlada RH je objavila dan kada će euro postati službenom valutom u RH te fiksni tečaj konverzije. Objavila je i razdoblje dvojnog optjecaja koje će trajati 14 dana i u tih 14 dana prilikom gotovinskih transakcija istodobno će se u optjecaju koristiti kuna i euro kao zakonsko sredstvo plaćanja, i to na način i pod uvjetima koji su propisani i detaljno razrađeni u Zakonu o uvođenju eura i koji su detaljno objašnjeni u nastavku. Uz to, odlukom je objavljeno razdoblje dvojnog iskazivanja. To je razdoblje koje će početi prvog ponedjeljka u mjesecu koji slijedi nakon mjeseca u kojemu istekne trideset dana od dana donošenja uredbe Vijeća EU, a završava protekom 12 mjeseci od dana uvođenja eura. Opisanom odlukom Vlade RH pokrenuta je provedba aktivnosti iz Zakona o uvođenju eura.

Odluka je donesena 21. srpnja 2022. godine i objavljena u Narodnim novinama.,

Vijeće ECOFIN je 12. srpnja 2022. usvojilo tri pravna akta čime će je dovršena pravna procedura u Vijeću EU vezana za uvođenje eura u Hrvatskoj čime je i formalno završen cijeli proces koji je započeo još 2017. godine i tako Hrvatska od 1. siječnja 2023. postaje dvadeseta država članica europodručja.

Navedeni pravni akti objavljeni su u Službenom listu Europske unije, L 187, 14. srpnja 2022. godine, a navode se u nastavku:

- Odluka Vijeća (EU) 2022/1211 od 12. srpnja 2022. o usvajanju eura u Hrvatskoj 1. siječnja 2023.
- Uredba Vijeća (EU) 2022/1207 od 12. srpnja 2022. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 974/98 u vezi s uvođenjem eura u Hrvatskoj
- Uredba Vijeća (EU) 2022/1208 od 12. srpnja 2022. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 2866/98 u pogledu stope konverzije eura za Hrvatsku.

Napominje se kako je odlukom Vijeća EU o usvajanju eura utvrđeno da s obzirom na ocjenu pravne usklađenosti i ispunjavanja konvergencijskih kriterija te dodatnih čimbenika, RH ispunjava uvjete potrebne za usvajanje eura i da će odstupanje u korist RH iz čl. 5. Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji iz 2013. prestati s učinkom od dana uvođenja eura. U uredbi Vijeća EU je utvrđeno da uvođenje eura u RH zahtijeva usvajanje stope konverzije između eura i kune. Ta stopa konverzije, tj. fiksni tečaj konverzije, neopozivo je utvrđen konverzijski tečaj kako je definiran Uredbom (EZ) br. 1103/97 i utvrđen je upravo u navedenoj uredbi kojom je izmijenjena Uredba Vijeća (EZ) br. 2866/98, a koja se mijenja svaki put kada nova država postaje članicom europodručja. Iako će uredba Vijeća EU stupiti na snagu danom uvođenja eura u RH, danom njezina donošenja utvrđen je fiksni tečaj konverzije koji će se u skladu s preporukama Europske komisije o dvojnog iskazivanju primjenjivati u razdoblju dvojnog iskazivanja u informativne svrhe, na način utvrđen Zakonom o uvođenju eura koji je sadržan i objavljen u odluci Vlade RH donesenoj u skladu s čl. 5. Zakona o uvođenju eura.

Fiksni tečaj konverzije određen je na razini 1 euro = 7,53450 kuna.